

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

Лавіа, 20. зима 1928.

Телеф. Редакції: 29-41.
" Друкарні: 29-26.
—
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ
ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІ-
СТРАЦІЙ.
—
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА
20 сот.

[illegible]

Монтаніан Мисені — ті, що тиснули на шибениках; такої тактики не утримався ні Пласудський, ні Арцишевський, ні Кваліський, ні ті інші, що зі збройної боротьби вийшли ціло, але завжди йшли самі в огонь і життя своє ризували в боротьбі з переможним і немилосердним ворогом!

Напад українських бовіників на почту — той фарс. Але фарс та осмілюється страшно! Після помилування двох засуджених на смерть останих якихсь страшних 40 літ тюрми, які впадуть на чотирьох молодих жінок, котрим ніхто зрештою позв'язав наразом нічого закинути не може. Фарс перемінюється в трагедію!

При кінці „Дзєнник Людови“ визнає до заспокоєння українських домганів, визнає до зміни дотеперішньої ендецької політики на кресах. А передовсім домагається амністії для політичних проступників, бо амністії — це ознака не слабости, а сили уряду.

Лист з Бразилії.

Важке положення українських колоністів. — Жовта фебра й малярія. — Мальварзація державного гроша. — Перед важливими подіями.

Сьогорішня зима вогна. Мало морозів, а багато дощу. В околицях, де живуть наші колоністи, не можна було позбирати жодного кукуруду, ні сітки озимого жита. Коли дощі будуть падати довше, абір геран буде загрожений. Вважаючи геран (герма-матте — рід чаю) головним джерелом доходу нашого колоніста в Бразилії, можемо сказати, що воно відібався погано на житті нашої і так небагатої громади, а тимсамим на житті українських громадських організацій.

Крім того воносьть приносить зі собою жадути. На морській побережжя появилася „жовта фебра“, а подальше моря малярія. Цим разом жовта фебра завитала і до Ріо де Жанейро. Санітарні власті як можуть, так борються з хворобою, котра приносить втрати в людях і втрати купецтву. Сотні й тисячі туристів, що рік-річно приїждили оглядати красу затоки „Галабара“, цього року омивають Бразилію, а вони лишали купецтву тру-бі гроші.

Преса зазначає, що це вина уряду, котрий заведовав санітарний стан міст С. Павла і Ріо де Жанейра. За попередньо-

го президента Артура Бернардеса порекомендувалося репатріювати і білих діво-го, а теперішній Вашингтон Люїз думав лише про „стабілізацію“ мільйонів та „зміну його на „крузейра“. Фахові круги критикують „стабілізацію“, начебто Вашингтоном Люїзом, бо він (як такий європейський) замість підняти курс мільйонів — обнизяв його і при цьому низькому курсі хотів перемишляти його на „крузейра“ в пропорції: 1 крузейро буде рівний 10 мільйонів (мільйонів і крузейро — 1 долар і 10 центів).

Плянові Вашингтона Люїза шкодять трохи панадації відкрити крадіжки урядового гроша. Опозиційній пресі вдалося відкрити, що гроші, які „амортизаційні ка-ра“ мала отримати з обігу, урядовці цієї каси, замість палити, ховали собі. Слідство в цій справі ще не скінчене, але вже відкрито, що крадіж вельою около 30 літ і що урядовці крадіжи в той спосіб пересіла 3 мільйонів на рік.

Поліція, ведучи слідство, відкрила також крадіж державних стемпелів на вартість майже пів мільйона і фальшування чеків, якими відбирали з державного банку гроші на плату урядовців. У Пара (на півночі Бразилії) відкрито фабрикацію фальшивих грошей, яким помагали урядовці державного банку. Поліція злаяшла з каси банку понад 200 нот по 500 мільйонів фальшивими. Купецтво в Пара обурене, бо понесло через те великі втрати. Винуватців тих скандалів арештовано, але тих втрат, які поніс уряд та купецтво, ніхто не верне.

Торговельний рух тут цього року слабкий. Доріжжя росте. Умовили для еміграції не змінялись, надії на краще мадо. Невдоволення серед нас велике. Преса раз-у-раз остерігає уряд, щоб зміняла свою тактику, бо готові повторитись випадки з 1924 року. Уряд остає при своїм і готується на всілякі есентації: перепосить старшини армії з одної місцевості в другу, контролює еміграцію „чужинців“ в навармах. По продажу в склепах і т. д. Чи воно що допоможе і як то буде — хто знає?

Сан Павльо. 7. липня 1928.

Емігрант.

Пам'ятайте, що всілякі збірники на нагробники на могили Івана Франка треба посилати до Центробанку, Львів, Ринок ч. 10, І. пав. на щоденну книжечку ч. 79.10.

На господарські теми.

Перспектива нового великого прибутку в господарстві.

Наш народ на 20, або 30 літ може стати крайнім нуждарем, якщо не найдемо для нього відновлених джерел ба забезпечення екзистенції. Діти нашого народу заповнюють наші городи як служині або послугачі, і часто гинуть марно, наразі на крайню нужду і деморалізацію. Доцільна, пласова еміграція дуже утруднена, народ розсипається на атоми, пропадає! Число малоземельних і безземельних росте з року на рік в астрономічний спосіб. Перед нами перспектива стати народом безземельним! Щоб до цього не допустити, мусимо шукати для народу джерел праці на нашій землі. Не раз ту і там вгадувало у нас на це джерело доброту на відвізництво та садівництво, але про найновішу ділянку праці, що прибуває до нас, ніхто не звертає належної уваги. Маю на думці шовківництво. Садівництво та відвізництво у нас ще в перелазі. Трапляють його по а-маторськи, а фактично, якб і цього жили майже нема. І здається, що з відвізництвом ще довго так буде з причини невідрадного клімату. Садівництво, стоїть трохи краще, але воно по на тієї висоті, на якій повинно бути, а дасярізь різни-чим краю. Тут ще багато до зроблення, і може бути, що при допомозі енергічних людей та спеціальних організацій, ця справа посунеться наперед.

Цілком свіжою є справа шовківництва, яка втискається до нас якось десьмідо, а яку від кількох літ позали пропагувати поляки і прадуу кажучи, а гарними висідами! Справу шовківництва в Польщі розвиває від п'ятих літ родина Вітатів під Варшавою в Миланію. Вона влаштує там інструкторські курси для управи шовківництва. Ця родина — це молоді енергічні люди, брат і сестра, укинені техніки, яких родичи вели довгі роки шовківництво на Камкалі і підіає більшовицької замірши з деяким капі-талом вернули до Польщі. Зпершу хотіли вони по міністерствах і просили під-моги на управу шовківництва у Польщі. Однак там дивно зазнали відмови. Ві-татки не вважали духом і вважали самі за роботу і пропаганду в пресі, яку собіає прозували позивати.

За тих кілька літ є вже до 400 добрих годівців шовку між позиваємим селя-

ОПЕРАТОР

д-р Т. Бурачинський

поверну і ординус як дваніше при вул. Саніт 25.

160

ством, які достарчили Вітатів понад 4500 кг. шовку. З цього виткали вони на уліпнених ткацьких станках палаткові якості шови, за яким пропадають якби-ці шовки. Частину того шовку закупили швайцарці та не можуть надізнатися його якості. Післям його до Янові для розсліду, і там признали його першоряд-ним.

Щойно тепер керівні міністерські голови отримали і улідали Вітатів ці-моги на вибудування фабрики шовку, а сировадження заграницних машин, та за вложенья досвідної стації для продукції шовкованих ячюк. Само міністерство різништва засадило 36 гектарів насіння морави в міністерство завізництва. 29 гектарів скрізь за шварох завізничит торі. Вітатки урядом цього року курс для завізничит 40 інструкторів для управи шовківництва. Між учасниками курсу бу-ли дві графині, кілька докторів дичит, були кооператори, народні вчителі, кілька техніків, один капітан та один жандарм. А між ними всіми був і я одиникий україн-ець! По скіпченні курсу, всі будуть до-лі пропагувати цю справу. Один молодий технік зі Львова Лєвіч знав справу ко-ш шовківництва на фільму для дальшої про-паганди між населенням. Обіцяв мені, що я нашоу „Ольсь. Господарів“ фільм позичити.

Праця коло годівлі шовківництва дуже легка, тріває всього шість тижнів у році, а кінчиться все перед зимовим! Час я-раз підходить для нашого селянина, а далеко повінша ця робота, як коло відві-зництва та садівництва, яке залежить від-решко від нещасних атмосферних від-носин. Відвізництво і садівництво зале-жать від вітрів, граді, бурі, а шовківниц-тво виключно від люда, яке все шорку уродитись. Ніхто не пам'ятає, щоб лю-ди не уродились! За цих 6 тижнів пра-ці коло годівлі шовківництва, дотайе наш селянин за продаж шовку 570—600 зол. Але гроші дотайе на руку тоді, як ви-де негалию верб, а засадити на їх ідею моравних дерев, бо тусьнями шовкі-ника цього шовку не їсть тільки мо-роче.

У нас є серізь по Галичині (за Воє-ською) стрічаємо ще тут і там по кілька моря у селі або бодей по одній. Це отрі-адичі по більшім часті морав, які пера-

АНТІН РУДНИЦЬКИЙ.

У Будапешті.

(З подорожніх вражень.)

Перший раз у житті їду до Будапешту.

І перший раз у житті трапляється мені — хоча від літ переїзжаю рік-річно всякі кордони, — що при переїзді польсько-чеської границі, в Лавочнім, я є одиникий пасажиром. Крім машиніста, кондуктора і мене — нема нікого більше в цілому по-вазі, який з великою „помпою“ вїхав на стацію, — немов би там ждали сотні пасажирів. Мусить вдоволити мною одним!

Далі: перший раз у житті трапляється мені, що знаючи кілька мов, всетаки не можу ніяк порозумітись з малярським урядовцем, який оглядає паспорт на границіній угорській стації. (Вона називається зо-всім коротко і ясно: Szatarnajhely. Ні більше, ні менше! Дотичний уря-довець кличе до помічі ще двох ін-ших і вони всі три хотять довідати-ся: пощо я їду до Будапешту і до-кого? Пояснюю: Besuch, une visite, відвідина, навестити і що мій приятель, з яким хочу бачитись, є Künstler, artiste, віртуоз... Нічо-го не помагає! Після кількох хвилин ця розмова на шістьох різних мзи-ках кінчиться. Але в погляді всіх читаю всю свою мазоварість: як можна не говорити по малярському! Нарешті, після чотирьох пересі-док (тільки трьох треба, щоб до-їхати нпр. до Мадриту або до Тиф-лісу!) приїжджаю до Будапешту. Мі-сто дуже гарне, а як заповнюють всі малярі: найкраще в світі — як і на-

гайі все, що є в місті і на Малярщині, одним словом: все, що малярське. На протязі двох тижнів побуту в Будапешті, чую все ті самі запити від усіх осіб, з якими знайомлюсь. Чи бачив я денебав такий гарний парламент, як у Будапешті? Ні. Або королівський замок? Ні. Чи є де та-ка гарна гора як тзв. Блюксберг, з якої видно ціле місто? Чи має яке місто такі гарні вулиці, трамваї та околицю, як Будапешт? А Дунай? Розуміється, малярський! Там під Відемом, наприклад, він зовсім інший! А Marrit-ciget, острів Маргарити, де кожного пополудня збирається „десь“ Будапешт, щобн взаємно о-глядати себе і своє вбрання — а пре-гарні мости над Дунаєм, які лучать старе місто, Буду, з новим, Пестом? — між ними довгий білий кільоме-тра „міст Маргарити“, найдовший в Європі? Ще тільки один край знаю рівно шовківничий як Малярщина. Але щоби до нього дістатись зі Львова не треба аж чотири рази переїздити...

Всі рекламні стовпи, часописи, перед-програми оголошення в кі-нах, вся публіка на острові Маргарити і на „корсі“ — говорять про одно, а радше про одну: про Жозе-фіну Бейкер. Про дискусію, яка пе-ред її приїздом до Будапешту ви-никла в парламенті: чи дозволити їй виступи, чи ні? про те як сам пан міністр при замкненні дверей театру переконувався — і переконався — щоді шовківничий „мораль-ности“ номериш Жозефіни Бейкер (а може і П самі!) — і про її триумф. Є нагода самому переконатись. Ро-ляль-Орфеум, славний у цілій Європі (і відомий усім „кішнрам“ з різних фільмів) кабаре, де виступає „бо-

жеська“ Жозефіна, переповнений. (Сам кабаре обридлава, стара бу-да, без саїду елегантности і „Евро-пи“). Ціла низка номерів проходить без всякого заінтересування. Всі ждуть „П“. Вийшли Різіки, нагній акорд в оркестрі — і на сцену ви-скакує Жозефіна Бейкер. І на протязі двох чи трьох минут, які триває „П“, мулярський танок — вона показує, де в кабаре кінчиться — кабаре, а починається мистецтво. І нікому не дивно, що вона могла переконати навіть самого пана міністра — хоча її туалета справді трохи скромна: яких пів метра стяжки... Але хто з такою привабливістю вміє її носити, як вона, той може собі на це дозво-лити!

Друга сензація: перший раз висту-пає в Будапешті Марія Ерїца. Тепер найбільша оперова співачка Європи, а може й Америки. Розуміється: ма-лярка (всі славні люди є пречінь ма-лярками!). Перед кільканацятьма рока-ми почала сценічну кар'єру в Буда-пешті — як мала, незнана оперетко-ва субрета. Тепер вертається як „ді-ва“, як примадонна всіх найбільших опер світа і своєї — віденської. На її перший виступ у Пуччині „Туран-дот“ — будапештська королів-ська опера розпродана до останнього місця, хоча найдешевше коштує 18 пеніг, себ-то 3 долари. З дирек-ції опери дістаю запрошення і біле-ти з приміткою: панове являться в фраках, пані в бальних строкх. Théâtre paré! Є нагода бачити всіх, що є чимсьбудь у Будапешті — від архикнязя Йосифа і некро-нованого короля Малярщини Горті, аж до короля оперетки Лєгара. Ерї-ца як Турандот — надзвичайна. А успіх який зобовує — ще більший.

На другий день часописи присвячу-ють їй передові статті. Нема то як на Малярщині!

...Знаєте, що це таке 36-й Racz La-ezi? Потішесь, що я цього також не знав — доки не зайшов до ка-варні, заінтригований юрбою, що перед нею зібралась, з тими двома таємними словами, які що кілька секунд повторювала світляна ре-кляма каварні. Отже 36-й Racz La-ezi це 36-й примас циганів з роду Racz Триніть і п'ять його предків було по черзі примасами — тепер він, вже 80-літній, ще все кожного дня при-тягає своєю особою до каварні, що вміла його заангажувати, юрбу сау-хачів. Мала капелі — шістьх до-вадей, у чому двох цимбалістів — грає без нот, видивлена в свого примаса як у святого; він сам — імпровізує з ним і вся капелі. Надумуюсь, що краще: це, чи „Турандот“ з Ерїцою!

Незабаром стою перед новим дилемною, слухаючи концерт дже-бенду з льондонського готелю Са-нола. П'ятнадцять молодців грає на яких 45-ти інструментах — але як грає! Радуться серце і вухо! А сотні пар ніг на сцені, мимоволя тремтять у ритмі чарльстонів і блюзів.

Ажже-ж, чого приємніше слухати: оперової примадонни, примаса ци-ганів чи джезбенду? Рішлю: Жозе-фіну Бейкер в її негрівських пі-сеньках, чудних, мрійливих пісень-ках, які співають негри в Ліберії, в Сан-Люї чи на плянтаціях Південної Америки...

Відаждаючи з Будапешту чую ще на залізничній від приятелів, які мене проважують, запит: чи бачив я де-небудь такий гарний дзірець?

В друкарні Видавничої Спілки „Діло“, Львів. Рішок 10